

QUY TRÌNH BÌNH DUYỆT TRONG TẠP CHÍ KHOA HỌC: GÓC NHÌN TỪ BAN BIÊN TẬP CỦA TẠP CHÍ KHOA HỌC TRƯỜNG ĐẠI HỌC PHAN THIẾT

Nguyễn Minh Tâm¹, Nguyễn Lê Uyên Minh^{2,*}

¹Khoa Cơ bản, Trường Đại học Phan Thiết, tỉnh Bình Thuận, Việt Nam

²Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Phan Thiết, tỉnh Bình Thuận, Việt Nam

Tóm tắt: Bình duyệt đóng vai trò quan trọng trong quá trình xuất bản các kết quả khoa học, đảm bảo tính liêm chính, hợp lệ và nguyên bản của các nghiên cứu được công bố trong các tạp chí khoa học hiện nay. Đáng chú ý là gần đây, số lượng bài báo khoa học trên các tạp chí uy tín bị rút lại ngày càng nhiều. Điều này dẫn đến một câu hỏi chính đáng về chất lượng và những thiếu sót còn tồn tại trong quá trình xuất bản. Bài viết này giới thiệu một cái nhìn tổng thể về quy trình bình duyệt hiện đang được áp dụng bởi các tạp chí khoa học hàng đầu trong hệ thống ISI và Scopus. Không ngoại lệ, Tạp chí Khoa học Trường Đại học Phan Thiết (UPTJS), từ khi mới thành lập, đã tuân thủ quy trình bình duyệt chặt chẽ nhằm đảm bảo duy trì các tiêu chuẩn của cộng đồng khoa học. Quá trình đánh giá bản thảo thông qua quy trình bình duyệt kín ẩn danh đơn hoặc ẩn danh kép được mô tả trong bài viết này, nhấn mạnh vai trò và trách nhiệm của các bên liên quan, bao gồm tác giả, chuyên gia phản biện, và đội ngũ ban biên tập. Quy trình làm việc của các tạp chí được trình bày trong bảng và lưu đồ minh họa để người đọc dễ dàng theo dõi. Đây cũng là cách thức mà Tạp chí UPTJS đang áp dụng để duy trì chất lượng và độ tin cậy của các ấn phẩm khoa học được xuất bản.

Từ khóa: quy trình bình duyệt, xuất bản, tạp chí khoa học, kiểm soát chất lượng

I. GIỚI THIỆU

Sự phát triển ngày càng mạnh mẽ của các ngành khoa học đã dẫn đến sự gia tăng liên tục và nhanh chóng của hoạt động xuất bản khoa học. Các ấn phẩm khoa học có sứ mệnh cao cả là truyền bá rộng rãi kiến thức khoa học đến cộng đồng, từ đó làm phong phú thêm kho tàng tri thức của nhân loại. Tuy nhiên, không phải tất cả các công trình khoa học được xuất bản đều đảm bảo đủ giá trị để công bố. Kết quả nghiên cứu được trình bày dưới dạng bản thảo và gửi đến nhà xuất bản cần đáp ứng tiêu chuẩn xuất bản của từng nơi. Thông thường, nhà xuất bản, được đại diện bởi một ban biên tập, tuân theo quy trình bình duyệt thích hợp và minh bạch để xác định phạm vi và giá trị của những kết quả nghiên cứu cũng như khả năng đóng góp của chúng cho kiến thức khoa học. Hơn nữa, quy

trình bình duyệt nhằm mục đích giúp các nhà nghiên cứu hoàn thiện công trình của mình thông qua những nhận xét phê bình từ người phản biện – cũng là chuyên gia trong cùng lĩnh vực nghiên cứu.

Quy trình bình duyệt chắc chắn là một phần quan trọng của việc công bố nghiên cứu, đảm bảo tính hợp pháp, hiệu lực và nguyên bản của các nghiên cứu này. Tuy nhiên, đôi khi, một số bài báo đã được xuất bản bị phát hiện có kết quả không nhất quán, giải thích không chính xác hoặc thậm chí bao gồm cả ngụy tạo dữ liệu. Gần đây, số lượng các bài báo được xuất bản trên một số tạp chí uy tín bị rút bài ngày càng nhiều đã dẫn đến nghi vấn về những thiếu sót trong quá trình bình duyệt. Trong bối cảnh này, quan điểm của ban biên tập là đem đến một cái nhìn cụ thể hơn về phương pháp bình duyệt được sử

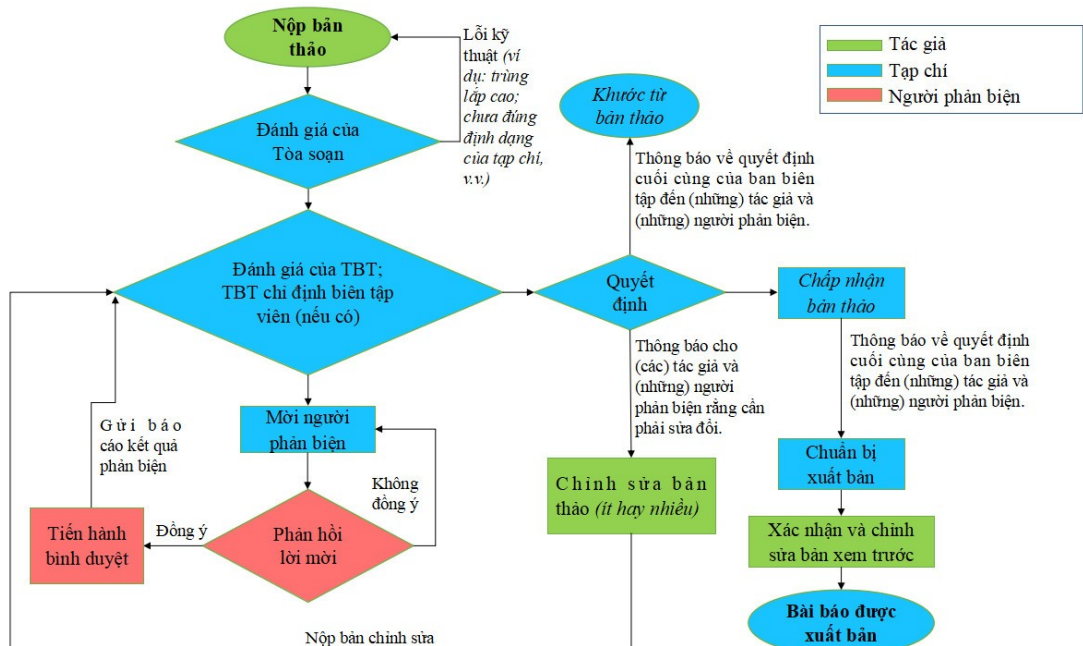
dụng bởi các tạp chí có uy tín trong hệ thống cơ sở dữ liệu ISI hoặc Scopus, đặc biệt liên hệ cách mà Tạp chí Khoa học Trường Đại học Phan Thiết (UPTJS) áp dụng hiện nay. Ngay từ đầu, UPTJS đã nhấn mạnh tầm quan trọng của việc xem xét bản thảo nhằm đảm bảo duy trì các tiêu chuẩn khoa học. Trước tiên, chúng tôi tiến hành quy trình bình duyệt, bao gồm cả phương pháp “ẩn danh đơn¹” và “ẩn danh kép²”, đồng thời làm rõ nhiệm vụ và trách nhiệm của ba bên chính yếu bao gồm tác giả, người phản biện và ban biên tập. Bài viết này nhằm cung cấp một trình tự toàn diện về các hoạt động của UPTJS cũng như góp phần thúc đẩy việc duy trì chất lượng và độ tin cậy trong xuất bản khoa học bằng cách nhấn mạnh sự cần thiết phải cải tiến liên tục và thực hiện các biện pháp tối ưu.

II. QUY TRÌNH BÌNH DUYỆT CỦA TẠP CHÍ KHOA HỌC

Như đã nêu ở trên, bình duyệt đóng vai trò

như một cơ chế kiểm soát chất lượng trong xuất bản học thuật, đảm bảo rằng các nghiên cứu được công bố đáp ứng các tiêu chuẩn của tạp chí. Các chuyên gia trong cùng lĩnh vực (*peer - đồng nghiệp ngang hàng*), được mời để phản biện bản thảo gửi đến tạp chí và từ đó đánh giá chất lượng, tính hợp lệ và mức độ phù hợp của nó đối với tiêu chuẩn của tạp chí. Ban biên tập của tạp chí sẽ đưa ra quyết định chấp nhận, từ chối, hay yêu cầu chỉnh sửa bản thảo cho đến khi đạt chất lượng để xuất bản, dựa trên báo cáo kết quả từ những người phản biện.

Hình 1 là hệ thống lưu đồ minh họa các giai đoạn của quy trình xuất bản đối với một bản thảo được gửi tới một tạp chí khoa học, còn Bảng 1 trình bày vai trò và trách nhiệm của các bên tham gia vào quy trình, bao gồm (các) tác giả, ban biên tập của tạp chí, và (những) người phản biện tương ứng với từng giai đoạn.

Hình 1. Lưu đồ quy trình xuất bản các bài báo khoa học

¹Bình duyệt ẩn danh đơn (*Single-blind peer review*): Trong phương pháp này, danh tính của người phản biện (*reviewer*) được giấu kín đối với tác giả của bản thảo, nhưng người phản biện biết danh tính của tác giả.

²Bình duyệt ẩn danh kép (*Double-blind peer review*): Trong phương pháp này, danh tính của cả tác giả và người phản biện đều được giấu kín đối với nhau.

Bảng 1. Tóm tắt quy trình công bố trên tạp chí khoa học và áp dụng về mặt thời gian của UPTJS

Quy trình	Tác giả	Tạp chí	Người bình duyệt/ phản biện	(UPTJS) Thời gian
1. Nộp bản thảo	Tác giả liên hệ gửi bài báo cho Tạp chí (thường được thực hiện thông qua hệ thống trực tuyến như ScholarOne Manuscripts. Một số tạp chí có thể chấp nhận bài gửi qua email).			
2. Đánh giá của Tạp chí		Ban Biên tập kiểm tra xem bản thảo có tuân thủ các yêu cầu được mô tả như trong hướng dẫn của tạp chí dành cho tác giả và không đánh giá chất lượng bài báo ở thời điểm này.		3 ngày
3. Đánh giá của Tổng Biên tập (TBT)		TBT kiểm tra, xem xét phạm vi, tính nguyên bản và giá trị của bản thảo. Để tiết kiệm thời gian, ban biên tập có thể từ chối bản thảo ở giai đoạn này.		3 ngày
4. TBT giao việc cho biên tập viên phụ trách (BTV)		Một số tạp chí có BTV được giao phụ trách việc sắp xếp bình duyệt.		3 ngày
5. Gửi lời mời đến người phản biện		Biên tập viên phụ trách gửi lời mời đến các nhà khoa học được cho là thích hợp để làm người phản biện và chờ phản hồi. Tạp chí có thể tiếp tục gửi lời mời cho đến khi đảm bảo đủ số lượng người phản biện cần thiết. Thông thường, cần có 2 hoặc 3 người phản biện, nhưng điều này phụ thuộc vào từng tạp chí.		3 đến 7 ngày

6. Phản hồi lời mời bình duyệt		Nếu một cá nhân từ chối lời mời phản biện, Tạp chí có thể yêu cầu họ đề xuất những người phản biện thay thế.	Những người được mời phản biện xem xét lời mời dựa trên chuyên môn của họ, xung đột lợi ích và tính khả dụng mà chấp nhận hoặc từ chối lời mời. Họ cũng có thể đề xuất người phản biện thay thế trong trường hợp từ chối lời mời này.	3 đến 7 ngày
7. Tiến hành bình duyệt kín			Người phản biện dành thời gian để đọc bản thảo nhiều lần. Nếu nhận thấy có vấn đề lớn ngay từ ban đầu, họ có thể không cần tiếp tục phản biện và đề nghị tạp chí khước từ đăng bài ngay ở thời điểm này. Nếu không, họ sẽ tiếp tục xem xét và đưa ra báo cáo kết quả phản biện chi tiết. Sau đó, họ gửi báo cáo này cho tạp chí cùng với một trong các khuyến nghị sau: + “Chấp nhận đăng mà không cần chỉnh sửa” + “chỉnh sửa”, bao gồm: - “chỉnh sửa nhiều” - “chỉnh sửa ít” + Khước từ	2 đến 4 tuần
8. Đánh giá kết quả bình duyệt		Trước khi đưa ra quyết định, ban biên tập sẽ xem xét tất cả các báo cáo kết quả bình duyệt được trả về.		3 đến 7 ngày

12. Chính sửa (trừ bản thảo đã được chấp nhận hoặc từ chối)	Các tác giả phản hồi và chỉnh sửa bản thảo theo yêu cầu của phản biện. Bản thảo đã chỉnh sửa được gửi lại cho tạp chí.		2 đến 3 tuần
13. Mời người phản biện (Vòng 2)		Ban biên tập mời những người phản biện trước đó đã bình duyệt cho bài báo (để tiết kiệm thời gian, thay vì mời những người phản biện hoàn toàn mới). Tạp chí gửi bản thảo đã sửa lại cho những người phản biện này. Trường hợp một (hoặc nhiều) người phản biện không đồng ý thì ban biên tập có thể mời người khác. Ban biên tập có thể không cần phải gửi bản thảo đã chỉnh sửa cho người phản biện và được phép chấp nhận hoặc từ chối bản chỉnh sửa này mà không cần xem xét thêm.	1 tuần
14. Xem xét bản chỉnh sửa			1 đến 4 tuần
Quay lại bước 7 và tiến hành quá trình bình duyệt lại lần nữa. TBT có thể đưa ra quyết định cuối cùng (chấp nhận hoặc thường là từ chối) bản thảo nếu việc chỉnh sửa không đáp ứng yêu cầu sau ba vòng xem xét.			

Quá trình xuất bản của một tạp chí khoa học là hành trình nhiều bước bao gồm các giai đoạn chính như gửi bài, đánh giá của ban biên tập, đánh giá của TBT, bình duyệt, quyết định của ban biên tập và các vòng chỉnh sửa nếu cần (Wiley, 2024) và cách các bước mà UPTJS áp dụng được thể hiện như sau:

2.1 Nộp bài

Quy trình nộp bài ở các tạp chí học thuật có sự khác nhau đáng kể giữa các ngành, phản ánh mức độ đa dạng trong văn hóa nghiên cứu và thực tiễn xuất bản. Các tạp chí hàng đầu như Tạp chí của Hiệp hội Hóa học Hoa Kỳ (*Journal of the American Chemical Society - JACS*) và Tạp chí Vật lý (*Physical Review Letters - PRL*) trong lĩnh vực khoa học tự nhiên, Tạp chí của Hiệp hội Y khoa Hoa Kỳ (*Journal of the American Medical Association - JAMA*) và Tạp chí New England Journal of Medicine (*NEJM*) trong lĩnh vực khoa học sức khỏe sử dụng các hệ thống gửi trực tuyến phức tạp như ScholarOne, trong đó tác giả được yêu cầu tuân theo quy trình gửi bản thảo chi tiết từng bước, bao gồm tải các tệp và cung cấp thông tin cần thiết về nghiên cứu (ACS, APS, AMA và NEJM, 2024).

Tương tự, Tạp chí Tài chính (*The Journal of Finance*) yêu cầu nộp bài dưới dạng điện tử thông qua cổng thông tin trực tuyến, nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tuân theo các hướng dẫn cụ thể đối với tác giả (AFA, 2024). Tạp chí Khoa học Xã hội (*The Journal of Social Sciences*), có thể đưa ra cách tiếp cận linh hoạt hơn, chấp nhận bài gửi qua email hoặc cổng trực tuyến, nhưng vẫn yêu cầu tuân thủ nghiêm ngặt các hướng dẫn về định dạng và văn phong (Richtmann Publishing, 2024). Trong khi đó, trên các tạp chí kỹ thuật và khoa học máy tính, chẳng hạn như Tạp chí Quốc tế về Kỹ thuật và Khoa học Máy tính (*International Journal of Engineering and Computer Science - IJECS*) yêu cầu gửi bài qua hệ thống trung tâm bản thảo, trong

đó việc tuân thủ các nguyên tắc mẫu và định dạng là rất quan trọng. Sự đa dạng này nhấn mạnh tầm quan trọng của việc tuân theo hướng dẫn gửi bài cụ thể của từng tạp chí để đảm bảo quá trình xuất bản diễn ra suôn sẻ (IJSRM, 2024).

Sự phản hồi ban đầu từ tòa soạn là xác nhận việc đã tiếp nhận bản thảo, thường diễn ra trong vòng một tuần kể từ khi tác giả nộp bài. Khung thời gian này có thể thay đổi tùy thuộc vào năng lực hoạt động của tạp chí và khối lượng bài gửi đến được xử lý. Điều quan trọng là tác giả phải theo dõi email của mình (bao gồm cả mục thư rác) để biết thông tin xác nhận này cũng như bất kỳ hướng dẫn hoặc yêu cầu nào khác từ phía tạp chí.

2.2 Đánh giá của Tạp chí

Ban Biên tập của Tạp chí kiểm tra xem bài báo có tuân thủ các yêu cầu được mô tả trong hướng dẫn của Tạp chí dành cho tác giả. Ban biên tập lúc này không đánh giá chất lượng của bản thảo mà chỉ quan tâm xem nó có đáp ứng các quy định về định dạng cơ bản hay không. Tại thời điểm này, UPTJS thực hiện kiểm tra kỹ thuật bằng cách sử dụng các phần mềm để kiểm tra tỷ lệ trùng lặp và đánh giá về việc sử dụng trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence – AI) trong các bài báo gửi đến. Các bản thảo gửi đến được quét qua công cụ kiểm tra đạo văn để đảm bảo tính nguyên bản của chúng và rà soát để phát hiện nguồn tài liệu tham khảo nào không có thật hoặc thiếu chính xác để nhận diện những bài được viết bằng AI.

Mức độ trùng lặp của văn bản có thể chấp nhận được tuân thủ theo chính sách của từng tạp chí khoa học, thường dao động từ 5% đến 15%. Tiêu chí này xem xét cả lỗi trùng lặp vô ý và cố ý. Sự trùng lặp không chủ ý xảy ra khi một tác giả vô tình trùng hợp với các ý tưởng hiện có mà không nhận thức được, trong khi sự trùng lặp có chủ ý liên quan đến việc sao chép hoặc sửa đổi có mục đích nội dung đã xuất bản trước đó. Dù là nguyên văn hay với những thay đổi nhỏ đều

được tính là trùng lặp (Baklytskyi, 2024). Để tuân thủ chính sách xuất bản của UPTJS, tỷ lệ đạo văn của một bài viết không được vượt quá giới hạn quy định: dưới 25% cho toàn bộ bài viết và dưới 5% cho từng nguồn riêng lẻ. Việc không đáp ứng các tiêu chí này có thể dẫn đến việc bản thảo bị từ chối tiếp nhận. Mục tiêu của UPTJS khi hoàn thành quá trình kiểm tra kỹ thuật này là nhằm đảm bảo tính liêm chính và chất lượng của ấn phẩm, đồng thời vẫn giữ được các tiêu chí chuyên môn của tạp chí.

Việc tích hợp AI vào các kỹ thuật nghiên cứu gần đây đã gây ra những cuộc tranh cãi gay gắt trong giới học thuật. Vấn đề liệu AI có thể được sử dụng một cách có đạo đức trong các công trình khoa học được công bố hay không đã trở thành một chủ đề nóng, đặt ra câu hỏi về những hậu quả đối với tính liêm chính và toàn diện của nghiên cứu. Điều quan trọng là việc sử dụng AI trong nghiên cứu phải được đánh giá kỹ lưỡng để đảm bảo rằng nó phù hợp với các chuẩn mực và tiêu chuẩn đạo đức. Các nhà nghiên cứu và tổ chức phải sử dụng công nghệ AI một cách thận trọng và chừng mực, thực hiện các bước để bảo vệ giá trị đạo đức cũng như duy trì tính hợp pháp, độ tin cậy của công tác học thuật. Bằng cách đánh giá nghiêm túc vai trò của AI trong nghiên cứu và tuân theo các nguyên tắc đạo đức, cộng đồng khoa học có thể vượt qua vấn đề phức tạp này một cách có trách nhiệm và đóng góp vào sự phát triển của tri thức (Stahl, Schroede & Rodrigues, 2023).

Quay trở lại việc đánh giá của Tạp chí, tác giả có thể chờ phản hồi từ UPTJS trong vòng một tuần với những yêu cầu chỉnh sửa lần đầu. Tạp chí có thể yêu cầu tác giả sửa lại bản thảo của mình để giảm tình trạng trùng lặp bằng cách trích dẫn nguồn chính xác, diễn giải nội dung và tuân thủ các yêu cầu về định dạng của tạp chí.

2.3 Đánh giá của Tổng Biên tập (TBT)

TBT đánh giá sự phù hợp của bản thảo

với phạm vi, tính nguyên bản và ý nghĩa về mặt học thuật của tạp chí. Tại thời điểm này, TBT có quyền từ chối bản thảo khi nó không đáp ứng các tiêu chí trên. Thời gian: hoàn thành trong vòng ba ngày.

2.4 TBT chỉ định Biên tập viên phụ trách (BTV)

Thư ký Tạp chí UPTJS phụ trách điều phối quá trình mời phản biện. Người phản biện là các chuyên gia và nhà khoa học trong nhiều lĩnh vực khác nhau. Tạp chí chọn và gửi lời mời dựa trên chuyên môn của họ sao cho phù hợp với lĩnh vực của từng bản thảo cụ thể. Đối với các bài viết liên ngành, UPTJS tuân thủ “quy tắc kết hợp”, nghĩa là mời nhiều người phản biện đại diện cho các chuyên ngành liên quan để đảm bảo đánh giá kỹ lưỡng về nghiên cứu. Bằng cách kết hợp những người phản biện từ nhiều lĩnh vực khác nhau, quá trình bình duyệt sẽ có được góc nhìn toàn cảnh. Điều này đảm bảo rằng bài viết được xem xét đúng cách từ nhiều góc độ, dẫn đến việc đánh giá toàn diện và nhiều thông tin hơn. “Quy tắc kết hợp” nhấn mạnh sự liên quan của các kỹ năng khác nhau khi đánh giá các ấn phẩm đa ngành. Ví dụ: nếu nội dung bản thảo liên quan đến cả ngành quản trị kinh doanh và ngành luật kinh tế, UPTJS có thể mời một người phản biện chuyên về quản trị kinh doanh và người khác chuyên về luật kinh tế để đưa ra đánh giá đầy đủ từ cả hai lĩnh vực chuyên môn.

2.5 Mời người phản biện

Biên tập viên phụ trách gửi lời mời đến các chuyên gia được xem là phù hợp để làm người phản biện. Tiêu chí lựa chọn người phản biện là rất quan trọng nhằm đảm bảo chất lượng và tính liêm chính của quá trình bình duyệt. Những người tham gia bình duyệt được lựa chọn dựa trên kiến thức, năng lực của họ và phải liên quan chặt chẽ đến chủ đề của bản thảo đang được xem xét. Để cung cấp thông tin đầu vào hữu ích và đầy đủ, người phản biện cần phải có nền tảng nghiên cứu vững chắc về chủ đề này.

Các biên tập viên thường thích mời những người phản biện đã từng làm việc với họ hoặc có chuyên môn xuất sắc trong lĩnh vực nghiên cứu (COPE, 2017). Các tác giả cũng có thể giới thiệu những người phản biện tiềm năng mà họ cảm thấy có đủ năng lực để đánh giá bản thảo của họ. Hơn nữa, tác giả có quyền từ chối những người phản biện nào đó, đặc biệt khi xung đột lợi ích hoặc thành kiến có thể gây tổn hại cho tính công bằng trong việc đánh giá. Việc lựa chọn kỹ lưỡng những người tham gia bình duyệt góp phần vào việc đảm bảo tính liêm chính và nghiêm túc trong học thuật của quá trình bình duyệt. Nhiều lời mời có thể được gửi đi nếu cần, cho đến khi đạt được số lượng người phản biện mà tạp chí mong muốn. Thông thường, con số này dao động từ 2 đến 3 người; tuy nhiên, có thể có một số khác biệt giữa các tạp chí.

Khi đối mặt với những quan điểm trái ngược nhau từ hai người phản biện, Tạp chí có thể tìm kiếm thêm đánh giá từ người phản biện thứ ba để cung cấp thêm cách nhìn và thông tin. Mục tiêu của việc liên hệ với người phản biện thứ ba là thu về những đánh giá đa dạng hơn cho bài viết và giúp làm rõ mọi mâu thuẫn hoặc nghi ngờ trong thông tin đầu vào thu được. Mặc dù nhận xét của những người phản biện là rất quan trọng trong việc đưa ra các đánh giá nhưng cuối cùng ban biên tập vẫn là bên quyết định xem nên duyệt đăng hay từ chối bài viết. Hội đồng biên tập bao gồm các chuyên gia trong một hoặc nhiều lĩnh vực và chịu trách nhiệm giúp đỡ các biên tập viên, nhưng chính ban biên tập sẽ kiểm tra các nhận xét của tất cả những người phản biện trước khi đưa ra quyết định cuối cùng dựa trên chất lượng và sự phù hợp của bản thảo theo tiêu chuẩn của tạp chí. Khi cần, biên tập viên phụ trách có thể nhờ sự cố vấn từ các thành viên trong Hội đồng biên tập. Quá trình chọn lựa kỹ lưỡng người phản biện giúp duy trì tính liêm chính và độ tin cậy của ấn phẩm.

2.6 Phản hồi lời mời

Khi phản hồi lời mời bình duyệt, người được mời sẽ cân nhắc kỹ lưỡng về chuyên môn của họ, những xung đột lợi ích có thể xảy ra và tính khả dụng của bản thảo. Họ phân tích xem chuyên môn và kiến thức của họ có phù hợp với chủ đề của bài viết hay không, đảm bảo rằng họ có thể đưa ra những đóng góp hữu ích và đầy đủ thông tin. Hơn nữa, người được mời phản biện đánh giá bất kỳ xung đột lợi ích nào có thể gây tổn hại cho tính công bằng hoặc khách quan của họ. Tính sẵn sàng cũng là một yếu tố quan trọng vì người phản biện phải dành đủ thời gian để phân tích bản thảo một cách chính xác. Dựa trên các khía cạnh này, người phản biện sẽ quyết định chấp nhận hay từ chối đề nghị tham gia bình duyệt. Khi người phản biện từ chối, họ có thể đề xuất các chuyên gia thay thế để đưa ra đánh giá phù hợp (COPE, 2017).

2.7 Tiến hành bình duyệt

Những người phản biện dành thời gian để đọc bản thảo nhiều lần. Họ có thể sử dụng lần đọc đầu tiên để hình thành ấn tượng ban đầu về bản thảo. Nếu nhận thấy có vấn đề lớn ở giai đoạn này, họ có thể thông báo với tạp chí rằng họ từ chối đọc tiếp bản thảo. Câu hỏi đặt ra là quá trình bình duyệt này mất bao lâu. Việc ước tính thời gian phản biện là rất khó vì nó phụ thuộc vào cường độ tập trung của người phản biện trong việc hoàn thành nhiệm vụ bình duyệt của họ. Ngày nay, có các nền tảng trực tuyến, chẳng hạn như letpub.com hoặc scirev.org, tổng hợp thời gian bình duyệt trung bình của một số tạp chí khoa học, hỗ trợ các nhà nghiên cứu ước tính thời gian cần thiết để các bản thảo của họ trải qua quá trình bình duyệt đầy đủ và đúng quy trình (Politzer-Ahles, & Yao, Y. Politzer-Ahles, 2017). UPTJS yêu cầu người phản biện dành khoảng thời gian từ hai đến ba tuần để hoàn thành công tác bình duyệt.

Sau nhiều lần đọc, người phản biện sẽ ghi chú một cách tỉ mỉ để đưa ra đánh giá chi tiết

từng điểm một cho bản thảo. Sau đó, họ gửi báo cáo kết quả phản biện cho tạp chí, kèm theo một trong các khuyến nghị sau (RSC, 2024):

- “Đăng bài mà không cần chỉnh sửa”
- “Chỉnh sửa”, bao gồm:

“Chỉnh sửa ít”: là những điều chỉnh nhỏ để nâng cao độ rõ ràng, chính xác hoặc chất lượng, chẳng hạn như sửa lỗi chính tả, hiệu chỉnh cấu trúc câu hoặc khắc phục các vấn đề nhỏ về định dạng. Việc chỉnh sửa này ít đòi hỏi và có thể không cần gửi cho người phản biện xem lại sau khi sửa.

“Chỉnh sửa nhiều”: đòi hỏi những chỉnh sửa đáng kể về nội dung, cấu trúc hoặc lập luận, cần phải viết lại, bổ sung hoặc loại bỏ nhiều phần và giải đáp các điểm đánh giá để cải thiện chất lượng tổng thể của bản thảo. Một bản thảo được chỉnh sửa nhiều thường được xem xét thêm, có thể bởi một người phản biện khác, trước khi được chấp nhận xuất bản.

• “Khước từ đăng bài”: Người phản biện phải nêu rõ lý do khước từ đăng bài, có thể là do thiếu tính mới hoặc chất lượng chưa đảm bảo. Ngoài ra, người phản biện nên nêu bật những khía cạnh chưa hoàn thiện để hướng dẫn tác giả cải thiện bản thảo của họ cho những lần nộp bài lại sau đó.

Trong một số tạp chí khoa học, có hai loại “khước từ đăng bài”, bao gồm:

“Khước từ hoàn toàn”: Bản thảo được coi là không phù hợp để xuất bản ở dạng hiện tại. Đây thường là quyết định cuối cùng của ban biên tập và các tác giả không được phép gửi lại bản thảo tương tự cho tạp chí.

“Khước từ nhưng cho phép gửi lại”: Mặc dù bản thảo không được chấp nhận xuất bản ở dạng hiện tại nhưng các tác giả được phép chỉnh sửa và gửi lại bản thảo để xem xét thêm. Quyết định này chỉ ra rằng những người phản biện nhìn thấy tiềm năng trong nghiên cứu nhưng yêu cầu sửa đổi đáng kể

hoặc cần phải bổ sung các thí nghiệm trước khi nó có thể được chấp nhận xuất bản.

2.8 Đánh giá kết quả bình duyệt

Trước khi đưa ra quyết định, ban biên tập sẽ xem xét tất cả các ý kiến phản biện được trả về. Nếu các báo cáo kết quả bình duyệt có sự khác biệt lớn, chẳng hạn một người chấp nhận đăng hoặc yêu cầu chỉnh sửa ít trong khi một người phản biện khác yêu cầu khước từ đăng bài, ban biên tập có thể mời bổ sung một người phản biện thứ 3 để có thêm ý kiến trước khi đưa ra quyết định. Khi gần hết hạn bình duyệt mà không nhận được báo cáo kết quả phản biện, Tạp chí sẽ gửi email nhắc nhở và bắt đầu trao đổi về việc gia hạn thời gian. Nếu người phản biện vẫn không phản hồi ngay cả sau khi gia hạn, ban biên tập có thể cân nhắc việc mời một người phản biện khác để dự phòng. Việc bổ sung người phản biện mới sẽ có thể tiêu tốn thêm 3 đến 4 tuần trong thời gian thực hiện quy trình xuất bản. Vì thế, các tạp chí cần lên kế hoạch trước cho số lượng bản thảo sao cho phải nhiều hơn số bài báo mà tạp chí dự kiến đăng nhằm đối phó với các tình huống không lường trước có thể xảy ra như phản hồi của người phản biện bị chậm trễ, bản thảo bị ban biên tập từ chối đăng hoặc tác giả tự rút bản thảo.

Rõ ràng, ban biên tập có khuynh hướng đưa ra quyết định về số phận của một bản thảo bằng cách cân nhắc những nhận xét và kiến nghị của những người phản biện. Người phản biện không chỉ phải có năng lực và kiến thức về chủ đề của bản thảo mà quan trọng hơn là thể hiện được lương tâm nghề nghiệp, sự cởi mở đối với những ý tưởng mới và công bằng. Đôi khi, thật đáng tiếc khi một số người phản biện, nhờ trạng thái ẩn danh, có xu hướng hạ thấp hoặc thậm chí vui dập công trình của nhóm nghiên cứu đối thủ bằng cách đưa ra những nhận xét không mang tính xây dựng, phóng đại hoặc yêu cầu một số bổ sung phi thực tế. Thường khó có thể thấy trước những xung đột lợi ích và/hoặc thành kiến có thể xuất hiện ở người

phản biện. Theo những gì đã trải qua, UPTJS tin tưởng rằng phần lớn những người phản biện được chúng tôi lựa chọn đều có năng lực và ý thức về tính công bằng.

2.9 Thông báo quyết định

Biên tập viên phụ trách sẽ thông báo quyết định của ban biên tập đến cho các bên liên quan đến bản thảo. Biên tập viên cũng gửi toàn bộ báo cáo kết quả phản biện và quyết định của ban biên tập đến tác giả và tất cả những người phản biện. Điều này ngụ ý rằng người phản biện có quyền tiếp cận với nội dung đánh giá của (những) người phản biện còn lại. Các tạp chí sử dụng phương pháp bình duyệt ẩn danh đơn hoặc ẩn danh kép sẽ giữ kín danh tính của các bên. Các tạp chí áp dụng quy trình bình duyệt công khai sẽ tiết lộ danh tính của người phản biện với (các) tác giả và ngược lại. Để đảm bảo sự công tâm, UPTJS không công bố danh tính của những người phản biện và tác giả cũng như giữa các phản biện với nhau.

2.10 Khước từ đăng bài

Trong trường hợp bản thảo bị từ chối, tạp chí sẽ thông báo cho tác giả và tất cả những người phản biện có liên quan đến bản thảo được biết về kết luận của ban biên tập, cũng như báo cáo kết quả bình duyệt. (Các) tác giả có thể tận dụng những gợi ý chỉnh sửa mang tính xây dựng mà những người phản biện đưa ra để cải thiện bản thảo của họ trước khi gửi lại nó cho cùng tạp chí đó và tuân thủ quy trình bình duyệt lại từ đầu hoặc cho một tạp chí khác phù hợp hơn.

2.11 Chấp nhận đăng bài

Sau khi được chấp nhận, (các) tác giả nghiên cứu kỹ lưỡng bản xem trước (proof), sửa chữa mọi sai sót và gửi bản xem trước đã sửa lại cho Tạp chí. Tạp chí gửi bản xem trước này đến (các) tác giả để họ hình dung giao diện của bài báo được xuất bản trên tạp chí, cho phép họ sửa các lỗi đánh máy và ngữ pháp hoặc một số số liệu chưa chính xác. Tương tự như trường hợp bị từ chối,

người phản biện sẽ nhận được email từ tạp chí thông báo cho họ biết về quyết định của ban biên tập, cũng như báo cáo kết quả bình duyệt của họ cùng những người phản biện khác.

Sau đó, nhân viên kỹ thuật sẽ tiến hành quá trình dàn trang. UPTJS sẽ gửi cho tác giả bản xem trước ở định dạng PDF để kiểm tra kỹ lưỡng và sửa chữa bất kỳ lỗi nhỏ nào trước khi tạp chí xuất bản chính thức ở cả dạng in và trực tuyến. (Các) tác giả ký giấy xác nhận chuyển nhượng bản quyền của bài báo cho tạp chí với cam kết những tranh chấp, khiếu nại về sau giữa các tác giả và xung đột lợi ích liên quan đến bài báo sẽ không thuộc trách nhiệm của tạp chí.

2.12 Giai đoạn chỉnh sửa

Sau khi nhận được kết quả phản biện, tác giả sẽ sửa lại bản thảo dựa trên các nhận xét, đề xuất, đồng thời đưa ra phản hồi đối với các nhận xét đó. Sau đó, bài viết đã chỉnh sửa có thể được gửi lại cho tạp chí để ban biên tập xem xét kỹ hơn.

Khi trả lời từng điểm một theo yêu cầu của người phản biện, điều quan trọng là phải phân tích kỹ lưỡng mỗi nhận xét và đưa ra chỉnh sửa xác đáng. Nếu tác giả đồng ý với lời nhận xét của người phản biện thì thực hiện các chỉnh sửa bản thảo theo nội dung đề xuất. Mặt khác, nếu tác giả không đồng ý với bất kỳ nhận xét hoặc đề xuất nào đó thì phải đưa ra lời giải thích rõ ràng về việc không chấp nhận thay đổi. Lời giải thích này nhằm bảo vệ cho quan điểm của tác giả và giúp ích cho quá trình đưa ra quyết định của ban biên tập.

Nếu có những yêu cầu chỉnh sửa giống nhau giữa những người phản biện, tác giả có thể chỉ cần đưa ra một câu trả lời; tuy nhiên, tác giả không nên trả lời chung một lần cho cả hai người phản biện.

Để đảm bảo sự rõ ràng và có tổ chức trong suốt quá trình phản hồi, tác giả nên cung cấp vị trí cụ thể của những thay đổi trong

bản thảo. Điều này bao gồm việc chỉ định số đoạn, trang và dòng theo như người phản biện đưa ra nhận xét để dễ dàng tham khảo và xác minh. Tạp chí thường yêu cầu tác giả gửi lại bản thảo đã chỉnh sửa với những chi tiết bổ sung được làm nổi bật.

Nếu tác giả gặp khó khăn trong việc xoay sở thời gian theo quy định từ lúc gửi đến khi chỉnh sửa bản thảo, họ có thể xin gia hạn. Trong trường hợp bản thảo đã trải qua đầy đủ các quy trình nhưng việc chỉnh sửa chưa hoàn thành, cách tốt nhất là có thể xin rút lại bản thảo và gửi lại phiên bản mới. Trong những trường hợp như vậy, tạp chí sẽ tiến hành quy trình tương tự như quy trình xét duyệt bản thảo mới gửi đến.

2.13 Mời phản biện (vòng hai)

Trong trường hợp chỉnh sửa ít, ban biên tập có thể biên tập và chấp nhận đăng bài. Đối với bản thảo buộc chỉnh sửa nhiều, ban biên tập cần mời những người phản biện kiểm tra lại bài viết đã chỉnh sửa một lần nữa. Tuy nhiên, nếu người phản biện từ chối, ban biên tập có thể mời thêm một người phản biện khác nữa làm việc này.

Ban biên tập không cần phải gửi bản thảo đã chỉnh sửa cho người phản biện nếu trước đó, người này đã yêu cầu khước từ hoặc chấp nhận xuất bản mà không cần xem lại.

2.14 Xem xét bản thảo đã chỉnh sửa

Quy trình quay lại bước 2.7, trong đó người phản biện có nhiệm vụ tiến hành đánh giá kỹ lưỡng bản thảo đã chỉnh sửa. TBT có thể đưa ra quyết định cuối cùng (chấp nhận xuất bản hoặc khước từ bản thảo nếu chỉnh

sửa không đạt yêu cầu) sau ba vòng xem xét.

Tổng thời gian của quá trình từ lúc tác giả gửi bản thảo đến khi xuất bản thường dao động trong khoảng từ 10 đến 20 tuần. Trong đó, quy trình bình duyệt kéo dài khoảng 8 đến 13 tuần.

III. PHÂN KẾT LUẬN

Quá trình bình duyệt các ấn phẩm khoa học là một bước quan trọng để đảm bảo tính liêm chính, giá trị và chất lượng của công trình nghiên cứu được công bố. Mỗi bước trong quy trình từ lần gửi bản thảo đầu tiên đến khâu xuất bản cuối cùng, bao gồm đánh giá sơ bộ của ban biên tập, bình duyệt của người phản biện và quyết định xuất bản hay khước từ đăng bài của ban biên tập đều rất quan trọng để đảm bảo tính hợp pháp và chất lượng của một nghiên cứu khoa học. UPTJS nỗ lực đạt được các tiêu chuẩn này bằng cách thực hiện các phương pháp bình duyệt nghiêm ngặt, tiếp tục phát triển, xây dựng lòng tin và khuyến khích phổ biến tri thức. Cấu trúc lặp đi lặp lại của quy trình, có thể giúp tác giả chỉnh sửa và trải qua nhiều vòng phản biện nếu cần, thể hiện sự cống hiến của chúng tôi trong việc duy trì các chuẩn mực trong xuất bản khoa học. Quá trình bình duyệt, với tư cách là nền tảng của giao tiếp học thuật, tiếp tục đóng vai trò then chốt trong việc duy trì tính cởi mở, độ tin cậy và sự sáng tạo trong diễn ngôn khoa học. Điều này rõ ràng đòi hỏi phải lựa chọn những người phản biện chất lượng cao, không chỉ có năng lực và kiến thức mà quan trọng hơn có lẽ là lương tâm nghề nghiệp, tư duy cởi mở và công bằng.

Thông tin tác giả

TS. Nguyễn Minh Tâm, Trưởng khoa Khoa Cơ bản - Thành viên Hội đồng Biên tập Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Phan Thiết, tỉnh Bình Thuận, Việt Nam.

Email: nmtam@upt.edu.vn

ThS. Nguyễn Lê Uyên Minh (*Tác giả liên hệ), Thư ký Tòa soạn của Tạp chí Khoa học - Giảng viên Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Phan Thiết, tỉnh Bình Thuận, Việt Nam.

Email: nluminh@upt.edu.vn

Ghi chú

Các tác giả đã xác nhận không có tranh chấp về lợi ích đối với bài báo này.

Thông tin bài báo

Ngày nhận bài: 20/03/2024

Ngày hoàn thiện biên tập: 25/05/2024

Ngày duyệt đăng: 28/05/2024

REFERENCES/ TÀI LIỆU THAM KHẢO:

American Physical Society (APS). (2024). *Information for authors*. Physical Review Letters (PRL). Retrieved April 25, 2024, from <https://journals.aps.org/prl/authors>

American Medical Association (AMA). (2024). *Manuscript submission instructions*. JAMA Network. Retrieved April 25, 2024, from https://manuscripts.jamanetworkopen.com/cgi-bin/main.plex?form_type=display_auth_instructions.

Baklytskyi, I. (2024). *How much plagiarism is allowed?* Check Plagiarism Blog - PlagiarismCheck.org-Make Sure Your Writing Is Original. <https://plagiarismcheck.org/blog/what-is-the-acceptable-percentage-of-plagiarism/>

Committee on Publication Ethics (COPE). (2017). *Ethical guidelines for peer reviewers (English)*. Committee on Publication Ethics. <https://doi.org/10.24318/cope.2019.1.9>

International Journal of Scientific Research and Management (IJSRM). (2024). *Author Guidelines*. IJSRM. Retrieved April 25, 2024, from <https://ijsrm.net/index.php/ijsrm/about/submissions>

The American Finance Association (AFA). (2024). *Submission to the journal of finance*. The Journal of Finance. Retrieved May 28, 2024, from <https://afajof.org/submissions/>

The New England Journal of Medicine (NEJM). (2024). *New Manuscripts*. The New England Journal of Medicine. Retrieved April 25, 2024, from <https://www.nejm.org/author-center/new-manuscripts>

Politzer-Ahles, S. & Yao, Y. (2017). *Basics of peer review*. The University of Kansas (KU). Retrieved April 25, 2024, from <https://people.ku.edu/~sjpa/Courses/CBS6442/PeerReview/basics-of-peer-review.html>

Richtmann Publishing. (2024). *Submission Preparation Checklist*. Mediterranean Journal of Social Sciences (MJSS). Retrieved May 29, 2024, from <https://www.richtmann.org/>

journal/index.php/mjss/about/submissions

Royal Society of Chemistry (RSC). (2024). *Reviewer-responsibilities*. Royal Society of Chemistry. Retrieved May 1, 2024, from <https://www.rsc.org/journals-books-databases/journal-authors-reviewers/reviewer-responsibilities>.

Stahl, B.C, Schroeder, D. & Rodrigues,R. (2023). *Ethics of Artificial Intelligence: Case Studies and Options for Addressing Ethical Challenges*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-17040-9>

Wiley. (2024). *Intructions and form*. Journal of American Chemistry Society (ACS). Retrieved April 25, 2024, from <https://pubs.acs.org/journal/jacsat>